

Pierwsze stwierdzenie *Oomyzus galerucivorus* (HEDQUIST, 1959) w Polsce (Hymenoptera: Chalcidoidea, Eulophidae)

<http://doi.org/10.5281/zenodo.1492129>

PAWEŁ JAŁOZYŃSKI¹ , GRZEGORZ DUBIEL²

¹ Muzeum Przyrodnicze Uniwersytetu Wrocławskiego, ul. Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław, Polska, e-mail: scydmaenus@yahoo.com

² ul. Falata 2d/2, 43-360 Bystra, Polska, e-mail: gdubiel@o2.pl

ABSTRACT. First record of *Oomyzus galerucivorus* (HEDQUIST, 1959) in Poland (Hymenoptera: Chalcidoidea, Eulophidae).

Oomyzus galerucivorus (HEDQUIST, 1959) is recorded from Poland for the first time, based on a series of adults reared from the eggs of a leaf beetle *Galeruca tanacetii* (L.) in the Western Beskidy Mts. (S Poland). This is the fourth species of *Oomyzus* recorded from Poland. Key characters, including the male and female antennae, are illustrated.

KEY WORDS: Chalcidoidea, Eulophidae, Tetrastichinae, Poland.

Z Polski wykazano dotychczas 78 gatunków z rodziny Eulophidae WESTWOOD, należących do podrodziny Tetrastichinae FÖRSTER (WIŚNIEWSKI 1997, JAŁOZYŃSKI 2016). Oznaczanie gatunków, a nawet rodzajów w tej grupie następuje z dużymi trudnościami, a poprawna identyfikacja możliwa jest przeważnie wyłącznie po zastosowaniu specjalnych metod preparowania, głównie suszenia w punkcie krytycznym lub metodami chemicznymi. W innym przypadku te mikroskopijne błonkówki kurczą się i deformują po wyschnięciu, co uniemożliwia ocenę cech rodzajowych i gatunkowych, w tym obecności i kształtu szwów i bruzdek na głowie, liczby szczecin na tułowiu czy struktury tarczki, propodeum i petiole. Żaden specjalista w naszym kraju nie zajmował się nigdy w sposób systematyczny tą podrodziną; należy więc z dużą ostrożnością podchodzić do poprzednio publikowanych danych.

Tetrastichinae to drobne błonkówki; długość ciała imagines rzadko przekracza 2,5 mm, a wielu przedstawicieli nie osiąga nawet 1 mm. Są to przede wszystkim parazytoidy wewnętrzne jaj, larw i poczwerek owadów, rzadziej parazytoidy zewnętrzne; znane są też hiperparazytoidy i bardzo nieliczne fitofagi (GRAHAM 1987, 1991). Wśród owadów, najwięcej gatunków Tetrastichinae związanych jest z muchówkami, błonkówkami, motylami i chrząszczami (GRAHAM 1987, 1991).

Rodzaj *Oomyzus* RONDANI, 1870 liczy 27 gatunków rozmieszczonych na wszystkich kontynentach poza Ameryką Południową i Antarktydą; w Europie występuje 13 z nich (NOYES 2016, GRAHAM 1991); w Polsce dotychczas stwierdzono trzy (WIŚNIEWSKI 1997). Przedstawiciele *Oomyzus* można rozpoznać na podstawie następujących cech: na żyłce submarginalnej przedniego skrzydła tylko jedna szczecina grzbietowa, propodeum bez plicae oraz metasoma najwyższej tak długa jak głowa i mezosoma. Cechami pomocniczymi są: kępna budowa ciała, czarne, brązowe lub zielonkawe ubarwienie

(tylko nogi i czułki bywają jasne), pojedynczy rząd 2-5 szczytów adnotaularnych po każdej stronie mesonotum i pochwęka pokładełka bardzo krótka, ledwo widoczna lub niewidoczna z góry. Gatunki tego rodzaju można na pierwszy rzut oka pomylić z krępyimi przedstawicielami *Baryscapus* FÖRSTER, 1856 i *Aprostocetus* WESTWOOD, 1833, od których różnią się jedną (a nie dwoma lub więcej) szczytkami grzbietowymi żyłki submarginalnej; niektóre są ładując podobne do gatunków rodzaju *Tamarixia* MERCET, 1924, które jednak mają żyłkę marginalną przedniego skrzydła krótszą lub co najwyżej równą długością komórce kostalnej, podczas gdy u *Oomyzus* żyłka marginalna jest bardzo wyraźnie dłuższa. Wśród gatunków z rodzaju *Tetrastichus* HALIDAY, 1844 zdarzają się formy podobnie krępe i o zbliżonym, jednolicie ciemnym ubarwieniu ciała, jednak rodzaj ten jest łatwy do odróżnienia od *Oomyzus* na podstawie charakterystycznie urzeźbionego propodeum, które posiada wyraźne plicae.

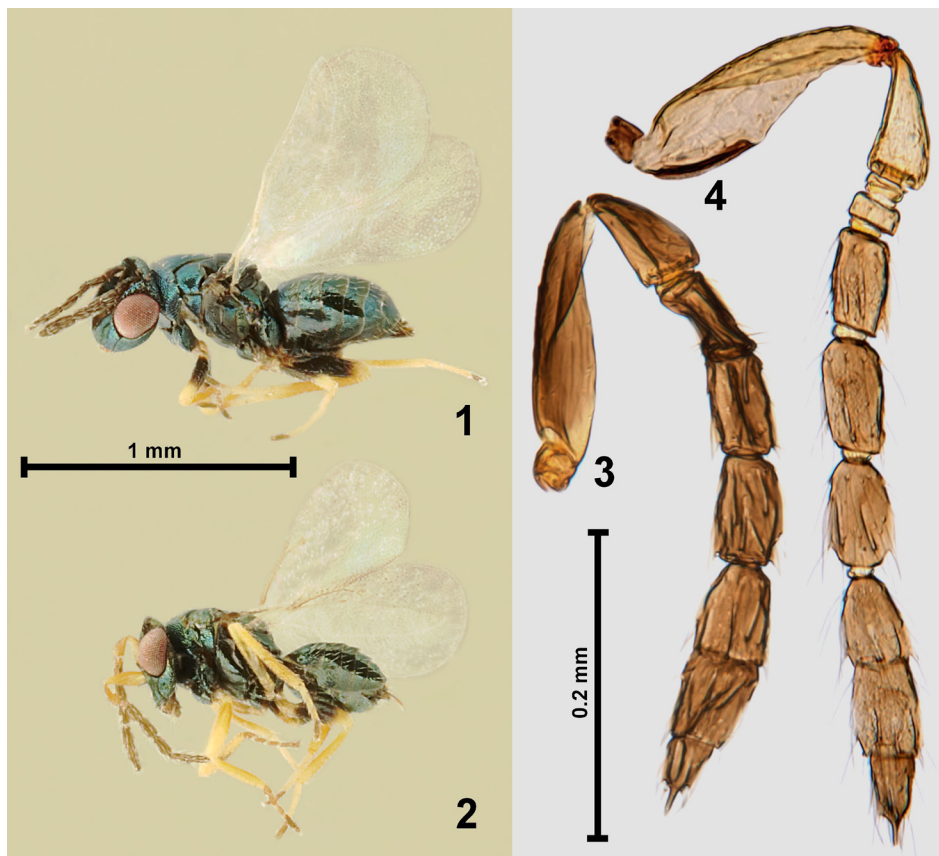
Pośród europejskich gatunków *Oomyzus*, większość rozwija się w larwach lub poczwarkach chrząszczy, motyli, muchówek i sieciarek (GRAHAM 1991). Wyjątkiem jest grupa *gallerucae*, która przechodzi rozwój w jajach chrząszczy stonkowatych (Chrysomelidae) z podrodziny Galerucinae. Obejmuje ona *O. gallerucae* (FONSCOLOMBE, 1832), związany z *Xanthogaleruca luteola* (MÜLLER, 1766); *O. tanaceti* (GRAHAM, 1985), rozwijający się w jajach *Galeruca tanaceti* (LINNAEUS, 1758); *O. galerucivorus* (HEDQUIST, 1959) wykorzystujący tego samego żywiciela, oraz *O. repentius* (GRAHAM, 1985), którego żywiciel pozostaje nieznan, jednak ze względu na cechy morfologiczne został on zaliczony do tej samej grupy i prawdopodobnie również jest rozwojowo związany z Galerucinae (GRAHAM 1991). Żadnego z tych gatunków dotychczas z Polski nie podawano.

***Oomyzus galerucivorus* (HEDQUIST, 1959) (Ryc. 1–4)**

Beskid Zachodni: [CV67] Sobkówka, 29.10.2016, 10 exx wyhodowanych z jaj *Galeruca tanaceti*; [CA51] Buczkowice, 05.11.2016, 11 exx wyhodowanych z jaj *G. tanaceti*, leg. et cult. G. Dubiel, coll. P. Jałoszyński.

Oomyzus galerucivorus, rozwojowo ściśle związany z jajami *Galeruca tanaceti*, to błonkówka o długości ciała ok. 1 mm, ubarwiona metalicznie zielonkawo, tylko część segmentów nóg u obydwu płci oraz czułki u samca są żółtawe lub rozjaśnione (Ryc. 1, 2). Samce można bardzo łatwo odróżnić od pozostałych gatunków grupy *gallerucae* (oraz wszystkich innych europejskich przedstawicieli rodzaju) na podstawie charakterystycznie zmodyfikowanego trzonka czułków (Ryc. 4), który jest silnie zwężony dystalnie i na przedniej krawędzi ma ciemne zgrubienie nieprzekraczające długością połowy segmentu, usytuowane w proksymalnej jego części. Inne gatunki z tej grupy mają wyraźnie inny kształt trzonka oraz inną długość i umiejscowienie ciemnego zgrubienia. Samice, o ile pochodzą z odłowów w terenie, a nie zostały wyhodowane wspólnie z samcami, są nieco trudniejsze do oznaczenia, jednak i one posiadają charakterystyczne czułki (Ryc. 3). Buławka czułka samicy jest 3–3,2 razy dłuższa od swojej szerokości, jej długość jest mniejsza od łącznej długości członów biczyka F1–3, a te ostatnie wszystkie są bardzo wyraźnie wydłużone. U innych gatunków grupy *gallerucae*, buławka jest aż 3,4–4 razy (*O. tanaceti*) lub zaledwie 2,5 razy (*O. repentinus*) dłuższa od swojej szerokości lub członki biczyka są mniej więcej tak długie jak szerokie oraz buławka równa długości członów F1–3 (*O. gallerucae*).

Oomyzus galerucivorus został dotychczas wykazany z Francji, Niemiec, Węgier, Rumunii, Bułgarii, Czech, Szwecji, Rosji, Ukrainy i Anglii (GRAHAM 1991, Noyes 2016).

Ryc. 1–4. *Oomyzus galerucivorus* (HEDQUIST); pokrój ciała samicy (1) i samca (2); czulek samicy (3) i samca (4) (fot. P. Jałoszyński).

Figs. 1–4. *Oomyzus galerucivorus* (HEDQUIST); female (1) and male (2) habitus; antenna of female (3) and male (4) (photos P. Jałoszyński).

PIŚMIENNICTWO

- GRAHAM M.W.R. de V. 1987. A reclassification of the European Tetrastichinae (Hymenoptera: Eulophidae), with a revision of certain genera. *Bulletin of the British Museum (Natural History). Entomology Series* 55: 1–392.
- GRAHAM M.W.R. de V. 1991. A reclassification of the European Tetrastichinae (Hymenoptera: Eulophidae): revision of the remaining genera. *Memoirs of the American Entomological Institute* 49: 1–322.
- JALOSZYŃSKI P. 2016. First description of the male and additional data on the female morphology of *Aprostocetus rubi* GRAHAM (Hymenoptera: Chalcidoidea: Eulophidae). *Zootaxa* 4132(4): 567–574.
- NOYES J.S. 2016. Universal Chalcidoidea Database. WWW publication, the Natural History Museum, London: <http://www.nhm.ac.uk/research-curation/projects/chalcidoids/index.html>.
- WIŚNIEWSKI B. 1997. Chalcidoidea (bez Mymaridae), pp. 132–158, In: RAZOWSKI J. (Ed.), *Wykaz Zwierząt Polski*. T. V. Wyd. ISEZ PAN, Kraków, 5.

Accepted: 6 November 2018; published: 20 November 2018

Licensed under a Creative Commons Attribution License <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>